

ANGOL NYELVTUDÁST FEJLESZTŐ ONLINE TANANYAGOK ÉRTÉKELŐ ELEMZÉSE

THE ANALYSIS OF ONLINE MATERIALS FOR TEACHING ENGLISH

BAJZÁT TÜNDE¹

Absztrakt: Mai világunkban az angol nyelv ismeretének kulcsfontossága megkérdőjelezhetetlenné vált. Számos módszer és eszköz létezik a nyelvelsajátításra, tudásunk frissítésére és bővítésére. Napjainkban a hagyományos kurzusok mellett egyre jelentősebb szerepet játszik az online oktatás. Ebből következően tanulmányomban azt vizsgálom, hogy négy különböző angol nyelvtudást fejlesztő online tananyag milyen módszerekkel és eszközökkel, hogyan segíti a nyelvtanulókat, mely nyelvi készségek milyen mértékben fejleszthetők segítségükkel.

Kulcsszavak: angol nyelvoktatás, online nyelvoktatás, tananyagok

Abstract: Nowadays speaking English is undoubtedly of key importance. There are several methods and tools that can be used to acquire a foreign language, or to brush up or further develop one's foreign language knowledge. Today, besides the traditional language courses online language teaching plays a significant role. Therefore, the paper analyses the methods and tools of four different online materials for teaching English, and it also aims to show how the different materials help language learners and which skills can be developed to what extent with their help.

Keywords: English language teaching, online language teaching, educational materials

BEVEZETÉS

Az angol nyelv oktatóit és tanulóit kezdetben a tankönyvek segítették a nyelvelsajátítás folyamatában, amelyek először fekete-fehérben jelentek meg, idővel pedig egyre színesebbé, korszerűbbé váltak. Idővel megjelentek a különböző nyelvfejlesztő folyóiratok és magazinok, majd a könyveket kiegészítették a kazetták, a CD-k, a videók, illetve a DVD-k. Napjainkban pedig a legújabb technológiai vívmányoknak köszönhetően egyre több számítógépes és online program, telefonos applikáció, az internet, elektronikus levelek, blogok, elektronikus szótárak és a közösségi média is elősegíti nyelvtudásunk gyarapítását.

¹ BAJZÁT TÜNDE
egyetemi docens
Miskolci Egyetem, Idegennyelvi Oktatási Központ
3515 Miskolc-Egyetemváros
tunde.bajzat@gmail.com

Az online tanulás kényelmes, otthonról is végezhető, saját tempójában tanulhat mindenki, az egyéni tanulói igényekhez és tanulói stratégiákhoz szabható, azonnali visszacsatolást kapunk az elvégzett feladat eredményességéről, és a multimédiás technológiának köszönhető új tanítási és tanulási módszerek és audiovizuális eszközök még inkább motiválják a nyelvtanulókat. Másrésről az online tanulás hátránya lehet az, hogy a tanulást egyedül és nem csoportban vagy osztályban végezzük, nagy önfegyelmet kíván, hiányzik a tanár személyre szabott segítsége, javítása, magyarázata és kontrollja, és a tanulás, illetve oktatás személytelenné válik. Ugyanakkor egy 2009-ben az USA-ban végzett kutatás rávilágított arra, hogy átlagban az online oktatásban részesülő diákok jobb eredményt értek el, mint a hagyományos személyes oktatásban tanuló társaik (LOHR 2009).

Ebből következően tanulmányom célja annak bemutatása, hogy négy angol nyelvtudást fejlesztő online tananyag milyen módszereket és eszközöket használ az angol nyelvelsajátítás fejlesztésére, és hogy az egyes nyelvi készségeket milyen mértékben és hogyan fejlesztik.

1. ELMÉLETI HÁTTÉR

A tanulmány a következőkben a Közös Európai Referenciakeret (a továbbiakban KER) előírásai és az angolszász szakirodalom alapján mutatja be a nyelvoktatásban elérendő célokat és az oktatásban használt tananyagokkal szemben támasztott elvárásokat.

A KER irányelvei alapján készülnek az oktatási intézmények országos és helyi tantervei és tanmenetei és az államilag elismert nyelvvizsgarendszerek is. A KER meghatározza azt, hogy „... mire képes egy teljesen kompetens nyelvhasználó, valamint azt, hogy milyen ismeretek, készségek és attitűdök teszik lehetővé ezeket a tevékenységeket” (Közös Európai Referenciakeret 2002: 159). A KER alapján a nyelvtanuló kompetenciái általános és kommunikatív nyelvi kompetenciákból állnak. Az általános kompetenciák közé tartoznak a tényyszerű ismeretek, a készségek és jártasságok, az egzisztenciális kompetencia és a tanulási képesség. A tényyszerű ismereteken belül megkülönböztetjük: a világról szóló ismereteket, a szociokulturális ismereteket és az interkulturális tudatosságot. A készségeken és jártasságokon belül a gyakorlati és az interkulturális készségeket és jártasságokat különítjük el. A tanulási képességeken belül megkülönböztetjük: a nyelvi és kommunikációs tudatosságot, az általános fonetikai tudatosságot és készségeket, a tanulási készségeket és a heurisztikus készségeket. A kommunikatív nyelvi kompetenciák közé tartoznak a nyelvi, szociolingvisztikai és pragmatikai kompetenciák. A nyelvi kompetenciákon belül a lexikális, a grammatikai, a szemantikai, a fonológiai, a helyesírási és az ortográfiai (helyes kiejtési) kompetenciákat különböztetjük meg. A szociolingvisztikai kompetenciák magukban foglalják a társadalmi viszonyok nyelvi jelölését, az udvariassági szokásokat, a népi bölcsességek kifejezéseit, a stílusrétegbeli különbségeket, valamint a dialektust és akcentust. A pragmatikai kompetenciákon belül a beszédalkotási és a funkcionális kompetenciákat különítjük el (Közös Európai Referenciakeret 2002).

Az oktatásban használt tananyagokat különböző aspektusokból értékelhetjük, Alan Cunningsworth négy szempontot javasol az értékelésre, amelyek a következők: 1. az oktatási anyag figyelembe veszi a tanulói szükségleteket, célokat; 2. elősegíti az önálló nyelvhasználóvá válást, az önálló tanulást, egyúttal motiváló és figyelemfelkeltő. Ezen kívül: 3. a tananyag figyelembe veszi a nyelvtanulói stílusokat, stratégiákat, változatos témákat és feladatokat tartalmaz; 4. nyelvtanulást támogató szerepet tölt be, a nyelvtanulás résztvevője, a nyelvtanulót és a tanárt is támogatja (CUNNINGSWORTH 1995).

Brian Tomlinson kutatásai bizonyították, hogy a jó nyelvtanítási anyagot két dolog kombinációja alkotja: az oktatók által fontosnak tartott elvek és eljárások a sikeres nyelvtanulás elérése érdekében, illetve a kutatók által javasolt elvek és eljárások. Ennek értelmében a jó tananyag hatást gyakorol a nyelvtanuló kíváncsiságára, érdeklődésére és felkelti figyelmét. A tananyag használatával kényelmesen, nyugodtan érzi magát a nyelvtanuló, és az segíti a tanulói magabiztosság kialakítását. A tananyag nemcsak tanári, de tanulói szemmel is fontos és hasznos, és elősegíti, hogy a tanulók energiát fektessenek a nyelvtanulásba. Továbbá fontos az is, hogy az oktatási anyag a tanulók tudásának, fejlettségének, érettségének megfelelő legyen, mutassa be az autentikus nyelvhasználatot, és hívja fel a tanulók figyelmét a nyelvtani sajátosságokra. A jó tananyag a nyelvhasználat kommunikációs célú gyakorlására összpontosít, és tekintetbe veszi, hogy a nyelvtanulás fokozatos folyamat, mely nem hoz azonnali eredményt. Ezenkívül a megfelelő oktatási anyag figyelembe veszi a különböző tanulói stílusokat, a tanulók eltérő érzelmi hozzáállását és motivációját, és nem kényszeríti a tanulót az elsajátítandó idegen nyelv használatára a tanulás első percétől fogva. A jó tananyag feladatai között szerepelnek bal és jobb agyféltekés tevékenységek egyaránt, nem tartalmaz túl sok irányított feladatot, és lehetőséget ad az értékelésre (TOMLINSON 1995).

Jane Crawford szerint a tananyagok szerepe az, hogy erősítsék az osztálytermi nyelvoktatást, ezért a hatékony nyelvtanítási tananyag alapismerveit nyolc szempont alapján határozta meg. A megfelelő oktatási anyag autentikus és valósághű nyelvhasználatot mutat be a gyakorlatban, és kontextusba ágyazva fejleszti a céltudatos nyelvhasználatot. A jó tananyag bemutatja és gyakoroltatja az írásbeli és a szóbeli műfajokat, és audiovizuális elemeket is tartalmaz. Továbbá a hatékony oktatási anyag figyelembe veszi az egyéni tanulói különbségeket, leköti a tanulókat kognitív és érzelmi szempontból, és ezáltal is elősegíti a nyelvtanulási autonómiát (CRAWFORD 2002).

2. A KUTATÁS CÉLJA ÉS MÓDSZERE, A KUTATÁSI MINTA

2.1. A kutatás célja

A 2016 telén elvégzett kutatás egyik célja az volt, hogy megtudjuk, milyen módszereket és eszközöket használnak az online elérhető angol nyelvtudást fejlesztő tananyagok, és ezáltal hogyan segítik az idegennyelv-elsajátítást. A másik cél annak vizsgálata volt, milyen mértékben és hogyan fejlesztik az online tananyagok az egyes nyelvi készségeket.

2.2. A kutatás módszere

A tanulmány következtetései egy empirikus felmérés eredményei alapján fogalmazhatók meg. Az adatgyűjtés módszerei közül a forráselemzést választottam. A forráselemzéshez elsődleges forrást használtam fel, eredeti állapotában dolgoztam fel a kutatás anyagát (FÓRIS 2008).

A kutatás anyagának értékeléséhez öt szempontot alakítottam ki az elméleti részben tárgyalt ismérvek alapján. Az elemzés első szempontja az volt, hogy megállapítsa a vizsgált tananyagok nyelvtanulási szintjét a tananyag-ismertetőkben leírtak alapján. A második szempont az autentikus és valóság-hű nyelvhasználat bemutatásának kérdésköre, a harmadik az oktatott témák és feladatok vizsgálata. A negyedik szempont az elemzés során az volt, hogy a tananyagok gyakorolnak-e hatást a nyelvtanuló kíváncsiságára, érdeklődésére, és tartalmukkal vagy vizuális eszközök használatával felkeltik-e a figyelmét. Az ötödik szempont megvizsgálta, hogy a tananyagok milyen módon és mértékben fejlesztik az írás, az olvasás, a hallás utáni értés, a beszéd és a közvetítés (mediáció) készségeit. „A nyelvi viselkedés nem egyetlen készség, hanem mindig különféle készségek kombinációját jelenti” (BÁRDOS 2000: 106). Ebből következően és a KER irányelvei alapján a tanulmány mindegyik készség fejlesztését külön-külön és hangsúlyosan megvizsgálta az elemzés során.

2.3. A kutatási minta

A vizsgált korpusz négy, angol nyelvtudást fejlesztő online tananyagot tartalmazott. A tanulmányban bemutatásra és elemzésre kerülő tananyagok kiválasztásának kritériumai a következők voltak: az általános angol nyelvtudást fejlesszék, és legyen közűk magyar, illetve külföldi fejlesztésű egyaránt. Ezek alapján két magyar fejlesztésű: a *GO! Online angol tanfolyam* és az *I love Angol* és két külföldi fejlesztésű tananyag: az *English Learner* és a *Dave's ESL Café* került kiválasztásra.

A *GO! Online angol tanfolyam* magyar fejlesztésű, magyar anyanyelvű célközönség számára készült, tetszetős külsejű szókincs- és beszédfejlesztő tanfolyam, amely magyar nyelvű videómagyarázatokkal segíti a nyelvtanulást, és emellett folyamatos egyéni tanári segítséget is nyújt. Az *I love Angol* is magyar fejlesztésű weblap, célközönségét a magyar anyanyelvű nyelvtanulók teszik ki. Az *I love Angol* segítségével a nyelvtanulók könnyen és gyorsan bővíthetik szókincsüket, fejleszthetik hallás utáni és olvasási szövegértésüket, valamint kiejtésüket, és szintentartásra is használható.

Az *English Learner* külföldi fejlesztésű weblap, amelynek célcsoportját a világ angol nyelvtanulói képezik, nem specializálódott egyetlen anyanyelvi csoportra sem. Célkitűzése, hogy segítse az angol nyelv online tanulását nyelvtani, olvasott szövegértési, szókincsfejlesztő és hallottszöveg-értési feladatokon keresztül. Érdekessége, hogy az angol nyelvet tanítókra is gondoltak a készítők, mivel különböző tesztek, bemelegítő gyakorlatokat, írásbeli és szóbeli gyakorlásra szolgáló feladatokat is találunk itt oktatók részére. A *Dave's ESL Café* is külföldi fejlesztésű weblap, és a világ valamennyi angolnyelv-tanulóját tekinti célcsoportjának, címében az ESL (English as a second language) azokra a tanulókra utal, akik az angol nyelvet idegen

nyelvként tanulják. A tananyag nyolc részből áll, amelyek a következők: nyelvtani leckék, idiómák, vonzatos igék, kiejtés, kvíz, szleng, ügyfélszolgálat és diákfórum. A nyelvtanulók az ügyfélszolgálaton keresztül tehetik fel az angol nyelvvel kapcsolatos kérdéseiket, majd a kérdések és a válaszok is mindenki számára megtekinthetők. A diákfórum keretein belül a nyelvtanulók kérdezhetnek más tanulóktól vagy tanároktól. Az *English Learner*-hez hasonlóan az angol nyelvet tanítók is találnak itt hasznos tananyagokat: többek között a különböző készségek szerint osztályozott gyakorló feladatokat, bemelegítő gyakorlatokat, az angol helyesírással kapcsolatos feladatokat és játékokat, üzleti angol nyelvi feladatokat, sőt még álláskeresésre, továbbképzésre is van lehetőség a weblapon található információk segítségével.

3. AZ EREDMÉNYEK ÉRTÉKELÉSE

A következőkben a vizsgálat eredményeit ismertetem a kialakított öt szempontrendszer alapján. Elsőként a tananyagok nyelvtanulási szintjét mutatom be. Ezt követően az autentikus és valóságghű nyelvhasználat kérdéskörét járom körbe. Harmadikként az oktatott témákat írom le. Majd azt ismertetem, hogy a tananyagok hogyan gyakorolnak hatást a nyelvtanulók kíváncsiságára, érdeklődésére és felkeltik-e figyelmüket. Végezetül azt mutatom be, hogy a tananyagok milyen feladattípusok segítségével és milyen mértékben fejlesztik az írás, az olvasás, a hallás utáni értés, a beszéd, és a közvetítési (mediációs) készségeket.

3.1. A tananyagok nyelvtanulási szintje

A nyelvtanulás szintjét tekintve a vizsgált négy tananyag közül a *GO! Online angol tanfolyam* nyújtja a legszélesebb skálát, mivel a teljesen kezdő szinttől a felsőfokig fejleszti a tanulókat. Ezzel szemben a másik három tananyag újrakezdő szinttől indul, használatukhoz elengedhetetlen a már meglévő angol nyelvtudás, ezért kezdő szinten nem használhatóak. Az újrakezdő szinten kívül az *I love Angol* középhaladó és haladó nyelvtanulási szinten is alkalmazható, az *English Learner* és a *Dave's ESL Café* pedig felsőfokig fejleszti a nyelvtanulókat.

3.2. Autentikus és valóságghű nyelvhasználat

A vizsgált korpusz négy anyaga közül kettő, az *I love Angol* és az *English Learner* autentikus szövegeket használ, az előbbi a helyes nyelvhasználat bemutatására, az utóbbi pedig minden feladat esetében. Ezzel ellentétben a másik két tananyag, a *GO! Online angol tanfolyam* és a *Dave's ESL Café* valóságghű, életszerű példákat és gyakorlást tartalmaz.

3.3. Oktatott témák

Az elemzésre került tananyagok mindegyike nagyszámú témát tartalmaz, de változatosságukban különböznek. A *GO! Online angol tanfolyam* a hétköznapi élethez szervesen kapcsolódó témákat tartalmaz, elsősorban külföldi utazás során előforduló

helyzeteket. Az *I love Angol* témakörei még változatosabbak, mert nemcsak a hétköznapi élettel és az utazással kapcsolatosak, de a kikapcsolódáshoz, az érdekességekhez, a humorhoz, a híres emberekhez, a tudományhoz kapcsolódó témakörökkel is találkozhatunk, a témakörökön belül pedig további cikkekkel. Az *English Learner* és a *Dave's ESL Café* még több témakörrel kapcsolatos feladatot, tesztet és kereszt-rejtvényt tartalmaz, ezáltal ez a két külföldi fejlesztésű weboldal változatosabbnak tekinthető magyar társaiknál.

3.4. A tananyagok hatása a nyelvtanulók kíváncsiságára, érdeklődésére és figyelmére

A nyelvtanuló kíváncsiságát, érdeklődést és figyelmét a megnyerő színek és képek használatával kelti fel három weboldal is, a *GO! Online angol tanfolyam*, az *I love Angol* és az *English Learner*. Rövid, de tartalmas videókat is találunk a *GO! Online angol tanfolyam* és az *I love Angol* anyagai között, amelyek további pozitív hatást gyakorolnak a nyelvtanuló kíváncsiságára és érdeklődésére. Ezenkívül a *GO! Online angol tanfolyam* közvetlen, baráti, biztató hangnemmel kelti fel a tanulók figyelmét. A korpusz három tananyaga – *I love Angol*, *English Learner* és a *Dave's ESL Café* – változatos szövegeket és feladatokat is tartalmaz, amelyek a nyelvtanulói érdeklődés fokozását célozzák meg.

3.5. Készségfejlesztés és feladattípusok

3.5.1. Íráskészség

Az írás tanult készség, maga az írás interaktív folyamat, és a többi készséghez hasonlóan kultúrspecifikus. Az íráskészség fejlesztését szolgáló gyakorlatok a következők: feleletválasztós tesztek; mondat- vagy szövegkiegészítési gyakorlatok; mondatok átalakítása, újrafogalmazása, tömörítése vagy bővítése; összekevert mondat helyes sorrendbe rendezése; és az önkifejező írás gyakorlatai (levél, fogalmazás stb. írása) (BÁRDOS 2000). A vizsgált korpuszban megfigyelhető, hogy az íráskészség fejlesztése mindegyik online tananyag célja, azonban nem azonos mértékben. Mind a négy weblap anyagai között megtaláljuk a mondat- vagy szövegkiegészítési gyakorlatokat, valamint a szavak és képek párosítását. Azonban egyik tananyagban sem esik szó a különböző műfajok ismérveiről, és egyik anyagban sem kaptak helyett a mondatok átalakítását, újrafogalmazását, a tömörítést vagy bővítést bemutató és gyakoroltató feladatok. A hasonlóságokon túl az elemzett anyagok íráskészségfejlesztésében több különbség fedezhető fel. A vizsgált korpusz 3 anyaga – *GO! Online angol tanfolyam*, *English Learner* és a *Dave's ESL Café* – tartalmaz csak olyan, különböző típusú feleletválasztós teszteket, amelyek segítik a nyelvelsajátítást. Másik különbség az, hogy a központosításról és a helyesírásról csak a két külföldi fejlesztésű tananyagban esik szó, a *Dave's ESL Café* weblapján külön alrész foglalkozik az angol helyesírás szabályaival és azok gyakoroltatásával. További különbség, hogy csupán egyetlen tananyag esetében, a *GO! Online angol tanfolyamon* gyako-

rolhatják a nyelvtanulók az „önkifejező írást” (BÁRDOS 2000: 177) levél és fogalmazás írásán keresztül, amelyet a nyelvtanárok javítanak személyesen, és nem gépi sablon alapján. Ezenkívül az is megfigyelhető, hogy a két külföldi fejlesztésű tananyagban nagyobb hangsúlyt kap az íráskészség fejlesztése, mint a magyar fejlesztésű anyagok esetében, mivel mindkét külföldi weblap nagyobb számú és többféle nyelvtani és szókincsfejlesztő gyakorlatot tartalmaz. Az *English Learner* anyagaiban megtaláljuk a mondatalkotást megadott szó segítségével, az összekevert mondat helyes sorrendbe rendezését, mondatok átalakítását más nyelvtani szerkezetek használatával, kérdésszerkesztést, igaz/hamis állításokat, keresztretjtvényeket. A *Dave's ESL Café* tananyagai nyelvtani leckéket, vonzatos ígéseket, és az idiómák című részek nagyon részletes angol nyelvű leírásokat és példákat tartalmaznak, a kvíz részben pedig nyelvtani gyakorló feladatokat találunk. Mindkét külföldi weblap esetében a feladatok megoldása után a rendszer a javítást azonnal elkészíti.

3.5.2. Olvasási készség

Az íráskészséghez hasonlóan az olvasás készsége is tanult készség. Az olvasás négy alaptípusát különböztetjük meg: extenzív olvasás, intenzív olvasás, információ lokalizálása és a lényegi pontok kiválasztása. Az extenzív olvasás esetében általában az élmény kedvéért olvasunk. Az intenzív olvasás célja, hogy a szöveg legkisebb részeit is feltárja, és aprólékos magyarázattal szolgáljon. Az információ lokalizálása (scanning) esetén egyfajta stratégiáról beszélhetünk, amelynek során a szöveggörnyezetben egyetlen információra vagyunk kíváncsiak. A lényegi pontok kiválasztásánál (skimming) legfontosabb a lényeges és lényegtelen elemek szétválasztása. Az idegen nyelvű olvasás során a megértés akadályá lehet a szókincs vagy a nyelvtani ismeretek hiánya, ezért oktatása kulcsfontosságú (BÁRDOS 2000). A vizsgált korpuszban az olvasás négy típusa közül kettő található meg. A két magyar fejlesztésű weblap, a *GO! Online angol tanfolyam* és az *I love Angol* tartalmaz intenzív olvasást fejlesztő gyakorlatokat. A tananyagok közül kettőben, a *GO! Online angol tanfolyam*ban és az *English Learner*-ben szerepelnek az információ lokalizálását gyakoroltató feladatok. Az *English Learner* anyagaiban különböző típusú feleletválasztós tesztek, igaz/hamis állítások, szövegkiegészítési feladatok szolgálják a fejlesztést. A nyelvtani ismeretek elsajátítását és gyakorlását szolgáló feladatokkal mind a négy anyagban találkozunk, de különbözőképpen. A két magyar fejlesztésű weblap közül a *GO! Online angol tanfolyam* a nyelvtan megértését és elsajátítását magyar nyelvű videómagyarázatokkal, példamondatokkal és gyakorló feladatokkal támogatja. Az *I love Angol* kétnyelvű nyelvtani magyarázatokat és példamondatokat tartalmaz, de nyelvtani gyakorlásra nincs lehetőség. Ezzel szemben a két külföldi fejlesztésű weblap csak angol nyelvű magyarázatokkal, de számos példával és gyakorló feladattal segíti a nyelvtanulókat. A szókincsfejlesztéssel elsősorban a magyar weboldalak foglalkoznak. A *GO! Online angol tanfolyam* szövegeiben kiszótározott szavakkal, az ismeretlen szavak képeivel és helyes kiejtésével találkozunk. Majd gyakorlás következik az alábbi feladatokon keresztül: kép alapján szóbeírás; saját

mondat készítése, amit a tanár leellenőriz; szinonima/ellentét beírása; szó és kép összepárosítása; hiányos szöveg kiegészítése a tanult szavakkal; a tanult szavak összepárosítása kifejezésekkel/definíciókkal; sőt saját gyakorló anyag is összeállítható. Az *I love Angol* tananyagainak elsődleges célja a szókincs bővítés, ezért a fő hangsúlyt erre helyezik a tananyagban. A weblapon található videós leckéket, illetve a nyelvtanulók által feltöltött szövegeket szótárazza ki a program. Az ismeretlen szóra kattintva egy szókérdőlapot látunk, amelyen szerepel a szó magyar jelentése, kiejtése fonetikus átírással, de hallható is a kiejtése, majd az ismeretlen szavakat a tanuló a saját szótárába beteheti, és csoportosíthatja nehézségi szint szerint a későbbi tanulás, illetve gyakorlás céljából. A haladó szintű tanulók kedvéért még egy nyelvtanuló angol szómagyarázatot is találunk itt.

3.5.3. Hallás utáni értés

Az írás és olvasás készségeivel ellentétben a halláskészség elsajátított készség. A hallás utáni értés fejlesztése az integrált készségfejlesztés állandó része. A hallás utáni értés tekintetében megkülönböztetjük az interaktív és a nem interaktív hallásértést. Az előbbiről akkor beszélünk, amikor egy párbeszéd vagy társalgás résztvevőjévé válunk, az utóbbi esetében pedig nem válunk az egyes társalgások résztvevőivé, csupán meghallgatunk másokat. A hallásértési gyakorlatokat négy típusba sorolhatjuk, ezek a következők: intenzív hallásértés, globális hallásértés, szelektív hallásértés és információtranszfer. Az intenzív hallásértés-gyakorlatok a szöveg minden egyes elemének, illetve részletének megértésére összpontosítanak. A globális hallásértés célja az általános megértés, felfogás és memorizálás. A szelektív hallásértési gyakorlatok során a legfőbb pontokra kell emlékezni. Az információtranszfer célja nem feltétlenül a szöveg nyelvi reprodukálása, hanem hogy bizonyítsa az értetség mélységét (BÁRDOS 2000). A vizsgált korpusz három anyaga vonatkozásában, a *GO! Online angol tanfolyam*, az *I love Angol* és az *English Learner* esetében nem interaktív hallásértés-fejlesztésről beszélhetünk, mivel a nyelvtanulók nem válnak az egyes párbeszédbe, illetve társalgások résztvevőivé. A hallásértési gyakorlatok négy típusa közül intenzív hallásértési feladatokat két weblap, az *I love Angol* és az *English Learner* tartalmaz. Az *I love Angol* esetében a gyakorlatok során a nyelvtanulók videóhanganyagokat hallgatnak meg, segítségképpen a hallott szöveg leírása is megtalálható ugyanazon az oldalon, de igény szerint a videóanyag meghallgatása közben is megtekinthető. A nyelvtanuló számára ismeretlen szavakra kattintva megjelenik a szókérdőlap. Más feladattípust nem tartalmaz, ezáltal csak részben történik meg a hallás utáni értés készségének fejlesztése. Az *English Learner* tananyagaiban dalszövegek rekonstruálásával valósul meg ez a feladattípus, csupán a központosítást és a szavak számának hosszát jelölték meg előzetesen a készítő, és a tanulóknak kell beírni minden egyes szót. Ezenkívül az *English Learner* szelektív hallásértési feladatokat is tartalmaz feleletválasztós tesztek formájában. A *GO! Online angol tanfolyam* információtranszfer típusú feladatokat tartalmaz, és három különböző feladatfajtát: igaz/hamis, feleletválasztós és kiegészítő feladatokat. Ezáltal csak részben történik meg a hallás utáni értés készségének fejlesztése. Azonban a korpusz negyedik

anyaga, a *Dave's ESL Café* csupán a nyelvtanulók kiejtésének csiszolására alkalmas, mivel csak néhány gyakorlatot találunk, ahol meghallgatható az angol magánhangzók és mássalhangzók helyes kiejtése, a kijelentő és kérdő mondatok helyes hangjejtése és ritmusa.

3.5.4. Beszédtértés

A halláskészséghez hasonlóan a beszéd is elsajátított készség. Három beszédtypust különböztetünk meg, ezek: a monológ, a párbeszéd és a társalgás. A nyelvtanításban használt beszédfejlesztő gyakorlatok a következők lehetnek: szerepjátékok, szimulációs gyakorlatok, nyelvi játékok, kitalálós játékok, viták, projektek, monológok (BÁRDOS 2000). A beszédkészség fejlesztése a vizsgált korpusz két tananyagában kap szerepet, a *GO! Online angol tanfolyam* és a *Dave's ESL Café* weboldalain. A *GO! Online angol tanfolyam* fő célkitűzése a beszédkészség fejlesztése, amelyet a leggyakoribb élethelyzetekben használt kifejezések megtanulásával és begyakorlásával kíván elérni. Először az elsajátítandó kifejezéseket olvashatja el a nyelvtanuló angolul a magyar jelentéssel együtt, majd a gyakorlás következik: elsőként meghallgathatóak a kifejezések anyanyelvi beszélőktől. Ezután hangosan ki kell mondani a hallottakat, de ellenőrzés nincs, majd le kell írni a hallottakat, ezután a tanuló meghallgatja a választ, amit le kell írnia, végezetül le kell fordítania angol nyelvre. Ezt követően a már megtanult nyelvtan segítségével kifejezéseket tanul és gyakorol a korábbiakhoz hasonló feladatokon keresztül. A *Dave's ESL Café* tananyagaiban a beszédkészség fejlesztése a kvízrészben található különböző témakörökhöz (földrajz, történelem, tudomány és kultúra) kapcsolódó szókincsfejlesztő feladatok elvégzésével; a szlengrészben található kifejezések magyarázatával és példáival, és a helyes kiejtés elsajátításával történik. A helyes kiejtés gyakorlásának módja a következő: a nyelvtanuló meghallgatja a helyes kiejtést, majd mikrofonja segítségével rögzíti saját kiejtését, ezután az elemző szoftver összehasonlítja a kettőt és egy ábrán is megmutatja a kapott hasonlóságokat, illetve különbségeket, így a tanulók önellenőrzést végeznek. A másik két tananyag esetében a beszédkészség fejlesztése elsősorban a szókincsbővítésre korlátozódik. Az *I love Angol* videó hanganyagaiban egy fajta beszédtypussal, a monológgal találkozik a nyelvtanuló. Az *English Learner* szókincsfejlesztő és nyelvtani gyakorló feladatok révén járul hozzá a beszédkészség fejlesztéséhez. A négy tananyagot megvizsgálva elmondható, hogy a beszédkészség fejlesztése csak részben történik meg, mivel beszélgetőpartner hiányában valós kommunikáció nem zajlik. A nyelvtanulók nem ismerkednek meg mindhárom beszédtypussal, és nincsenek beszédfejlesztő gyakorlatok sem.

3.5.5. Közvetítési készségek

A közvetítési készségek a tolmácsolás és a fordítás, amelyek egyaránt feltételezik az értés készségeit (a hallásértést és az olvasásértést), és a közlés készségeit (a beszédet és az írást) (BÁRDOS 2000). A közvetítési készségek fejlesztésére helyezi a legkisebb hangsúlyt a két magyar fejlesztésű weboldal, mivel a *GO! Online angol tanfolyam*

anyanyelvről célnyelvre (angol nyelvre) történő fordítást gyakoroltat írásban, de célnyelvről anyanyelvre történő fordítást nem, az *I love Angol* tananyagai esetén pedig ez éppen fordítva történik. Tolmácsolási feladatot egyik anyag sem tartalmaz. A két külföldi fejlesztésű weboldal egyáltalán nem fejleszti a nyelvtanulók közvetítési készségét, mivel nem egyetlen anyanyelvi csoportnak készült, ezáltal sem fordítási, sem tolmácsolási feladatot nem tartalmaz.

A négy vizsgált online tananyag összehasonlítása az 1. táblázatban olvasható. A táblázatban megfigyelhető, hogy a *GO! Online angol tanfolyam* minden nyelvtanulási szinten elérhető, a többi három weblap pedig újrakezdő szinttől. A *GO! Online angol tanfolyam* és a *Dave's ESL Café* tananyagai valóság-hű nyelvhasználatot mutatnak be, az *I love Angol* és az *English Learner* oldalain pedig autentikus anyagokkal találkozhatunk. Az oktatott témák tekintetében elmondható, hogy a *GO! Online angol tanfolyam* elsősorban a hétköznapi élet és külföldi utazás témaköreivel foglalkozik, az *I love Angol* több témakört tárgyal és szélesebb körből merít, a két külföldi fejlesztésű weblap, az *English Learner* és a *Dave's ESL Café* kínálatában pedig még több és változatosabb témát találunk az élet minden területéről. A nyelvtanulók kíváncsiságát, érdeklődését leginkább a megnyerő színek és képek, a változatos szövegek és feladatok segítségével keltik fel a vizsgált tananyagok. A készségfejlesztést illetően látható, hogy az írás és olvasás készségeit fejlesztik elsősorban az elemzett online anyagok, és kisebb hangsúlyt fektetnek a hallás utáni értés és a beszéd-készségek gyakorlására, a közvetítői készségek fejlesztése pedig csupán a két magyar fejlesztésű tananyag oldalain valósul meg részben, fordítási feladatok segítségével.

1. táblázat
Az online angol nyelvtudást fejlesztő tananyagok összehasonlítása

Szempontok	GO! Online angol tanfolyam	I love Angol	English Learner	Dave's ESL Cafe
nyelvtanulási szint	kezdő, újrakezdő, középhaladó, haladó, felsőfok	újrakezdő, középhaladó, haladó	újrakezdő, középhaladó, haladó, felsőfok	újrakezdő, középhaladó, haladó, felsőfok
autentikus és valóság-hű nyelvhasználat	valóság-hű nyelvhasználat	autentikus nyelvhasználat	autentikus nyelvhasználat	valóság-hű nyelvhasználat
oktatott témák	hétköznapi élet, külföldi utazás	hétköznapi élet, külföldi utazás, kikapcsolódás, érdekességek, humor, híres emberek, tudomány	változatos	változatos
kíváncsiság, érdeklődés, figyelemfelkeltés	megnyerő színek és képek; rövid és tartalmas videók;	megnyerő színek és képek; rövid és tartalmas videók;	megnyerő színek és képek; változatos	változatos szövegek és feladatok

Szempontok		GO! Online angol tanfolyam	I love Angol	English Learner	Dave's ESL Cafe
		közvetlen, baráti, biztató hangneme	változatos szövegek és feladatok	szövegek és feladatok	
készségfejlesztés és feladat-típusok	írás	mondat- vagy szövegkiegészítés, feleletválasztós tesztek, kevés nyelvtani és szókincsfejlesztő gyakorlat, levél- és fogalmazásírás	mondat- vagy szövegkiegészítés, kevés nyelvtani és szókincsfejlesztő gyakorlat	mondat- vagy szövegkiegészítés, feleletválasztós tesztek, sok nyelvtani és szókincsfejlesztő gyakorlat, központosítás és helyesírás, azonnali hibajavítás	mondat- vagy szövegkiegészítés, feleletválasztós tesztek, sok nyelvtani és szókincsfejlesztő gyakorlat, központosítás és helyesírás, azonnali hibajavítás
	olvasás	intenzív olvasást fejlesztő gyakorlatok, információ lokalizálást gyakoroltató feladatok, magyar nyelvű nyelvtani videómagyarázatok, példák és gyakorló feladatok, szókincsfejlesztés	intenzív olvasást fejlesztő gyakorlatok, kétnyelvű nyelvtani magyarázatok és példák, szókincsfejlesztés	információ lokalizálását gyakoroltató feladatok, feleletválasztós tesztek, igaz/hamis állítások, szövegkiegészítés, angol nyelvű nyelvtani magyarázatok, példák és gyakorló feladatok	angol nyelvű nyelvtani magyarázatok, példák és gyakorló feladatok
	hallás utáni értés	nem interaktív hallásértés fejlesztése	nem interaktív hallásértés fejlesztése, intenzív hallásértés	nem interaktív hallásértés fejlesztése, intenzív hallásértés	csak a helyes kiejtés gyakorlása
	beszéd	gyakori kifejezések megtanulása és gyakorlása	szókincsbővítés	szókincsbővítés	magyarázatok, példák, szókincsfejlesztő feladatok
	közvetítés	írásbeli fordítás magyarról angolra	írásbeli fordítás angolról magyarra	–	–

Összegzésként megállapítható, hogy a *GO! Online angol tanfolyam* elsősorban szókincs- és beszédfejlesztő tananyagokat tartalmaz, és magyar nyelvű videómagyarázatokkal segíti a nyelvtanulást, miközben folyamatos személyre szabott tanári segítséget is nyújt. Az *I love Angol* online tananyagai segítségével leginkább szókincsünket bő-

víthetjük, fejleszthetjük hallás utáni és olvasási szövegértésünket, valamint kiejtésünket és szinten tartásra is használható. Az *English Learner* weblap változatos feladatain keresztül fejleszthetjük nyelvtani ismereteinket, olvasott szövegértési készségünket, szókincsünket, és hallottszöveg-értési készségünket, továbbá nemcsak az angol nyelvet tanulók, de az oktatók is találnak itt hasznos írásbeli és szóbeli gyakorlásra szolgáló feladatokat. A *Dave's ESL Cafe* tananyagai a nyelvtan, az idiómák, a vonzatos igék és a szleng területein állnak leginkább az angol nyelvet tanulók és oktatók szolgálatára.

Az online nyelvtudást fejlesztő tananyagok további kutatási iránya lehet több tananyagon elvégzett elemzés, más idegen nyelvek fejlesztését szolgáló tananyagok vizsgálata, az elemzés több, illetve más szempont szerint is elvégezhető, például: módszertani szempontból, tanulói stratégiák, tanulási nehézséggel küzdő tanulók igényei alapján, illetve nyelvtanulói/tanári kérdőív vagy tanári interjú alapján.

ÖSSZEGZÉS

A tanulmány első része az elméleti háttérrel mutatta be, azaz a nyelvoktatásban elérendő célokat és az oktatásban használt tananyagokkal szemben támasztott elvárásokat a KER előírásai és angolszász szakirodalom alapján. Ezt követően az elméleti részben tárgyaltakra alapozva négy, online elérhető angol nyelvtudást fejlesztő weblapnak és azok anyagainak elemző bemutatása következett. A kapott eredmények rávilágítottak arra, hogy az online tananyagok nagyon sokszínűek, változatos feladatokon keresztül gyakorolhatjuk megszerzett ismereteinket és továbbfejleszthetjük azokat, az audiovizuális eszközök használata pedig érdekesebbé teszi a nyelvtanulást.

IRODALOM

- [1] Bárdos Jenő (2000). *Az idegen nyelvek tanításának elméleti alapjai és gyakorlata*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- [2] Crawford, Jane (2002). The role of materials in the language classroom: Finding the balance. In Richards, Jack and Renandya, Willy (eds.). *Methodology in Language Teaching. An Anthology of Current Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- [3] Cunningsworth, Alan (1995). *Choosing Your Coursebook*. Oxford: Macmillan Heinemann English Language Teaching.
- [4] Fóris Ágota (2008). *Kutatásról nyelvészeknek. Bevezetés a tudományos kutatás módszertanába*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- [5] *Közös Európai Referenciakeret: Nyelvtanulás, nyelvtanítás, értékelés.* (2002). Kulturális Együttműködési Tanács Közoktatási Bizottság Élő Nyelvek Osztálya, Strasbourg. Pilisborosjenő: Pedagógus-továbbképzési Módszertani és Információs Központ Kht.

- [6] Lohr, Steve (2009). *Learning Online May Be Better*. The New York Times, 24 August, 2009. Letöltve: 2017. május 30. <http://www.nytimes.com/2009/08/24/technology/24bits-002.html>
- [7] Tomlinson, Brian (ed.) (1995). *Materials Development in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.

Források

- [8] <http://www.englishlearner.com>
- [9] <http://www.eslcafe.com/>
- [10] <http://www.goangol.hu>
- [11] www.iloveangol.hu